

Oktatás – Az új és újonnan felmerülő kockázatokról szóló európai vállalati felmérés (ESENER) megállapításai

Összefoglaló

Szerzők: Andrew Howard, Radoslaw Antczak (Oxford Research), Karen Albertsen (Team Arbejdsliv)

Projektvezetők: Ioannis Anyfantis, Xabier Irastorza (EU-OSHA).

Ez az összefoglaló az Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség (EU-OSHA) megbízásából készült. Tartalmáért, a benne megfogalmazott véleményekért és/vagy következtetésekért a szerzők felelnek, és ezek nem feltétlenül tükrözik az EU-OSHA álláspontját.

Sem az Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség, sem a megbízásából eljáró személyek nem felelnek az alábbi információk esetleges felhasználásáért.

© Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség, 2022

A sokszorosítás a forrás megjelölésével megengedett.

Bármely olyan fénykép vagy egyéb anyag felhasználása vagy sokszorosítása esetén, amelynek szerzői joga nem az Európai

Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökséget illeti meg, közvetlenül a szerzői jog jogosultjához kell fordulni engedélyért.

Az Európai Unióról további információ az interneten található (<http://europa.eu>).

Összefoglaló

Bevezetés

Ez a jelentés összehasonlító elemzést nyújt az új és újonnan felmerülő kockázatokról szóló európai vállalati felmérés (ESENER) oktatási ágazatra vonatkozó megállapításairól a munkahelyi biztonság és egészségvédelem irányításának számos kulcsfontosságú területén, beleértve a pszichoszociális kockázatokat, a munkahelyi biztonság és egészségvédelem irányításának mozgatórugóit és akadályait, valamint a munkavállalók bevonását. A tanulmányban összehasonlították az ESENER oktatási ágazatra vonatkozó, 2014 és 2019 közötti eredményeit, összehasonlították az oktatási ágazatot más ágazatokkal, és értékelték a 2019. évi ESENER által lefedett új témákat, köztük a digitalizáció és a munkavédelem témáját, a külső megelőző szolgáltatások érzékelt minőségét és a betegszabadságok nyomon követését, figyelembe véve ugyanakkor a Covid19-világjárvány kezdete óta változó munkakörnyezetből adódó következményeket is.

Az oktatási ágazat ESENER-nek adott válaszai rávilágítottak a biztonságos munkakörnyezet biztosítása érdekében elfogadott fellépések és intézkedések kiterjedtségére. Bizonyos mértékig ezek a biztonságról és egészségvédelemről szóló 89/391/EGK uniós keretirányelvvel és az azt támogató nemzeti vagy ágazatspecifikus jogszabályokkal összefüggésben is figyelembe vehetők, amelyek célja a munkavédelem javítását célzó intézkedések bevezetésének ösztönzése.¹ Az eredményeket azonban úgy kell tekinteni, mint amelyek betekintést nyújtanak az oktatási ágazatban a munkahelyi biztonság és egészségvédelem irányításának mozgatórugóiba és akadályaiiba, és nem úgy mint, amelyek bizonyosságot nyújtanak a jogszabályoknak való megfelelés szintjével kapcsolatban.

A kutatott kérdések megválaszolásához a tanulmány számos elemzési módszert alkalmazott a főbb munkavédelmi trendek azonosítására, beleértve az ESENER eredményeinek bivariáns elemzését, a szakirodalmi áttekintést, valamint öt országban az oktatási ágazat különböző szintjein a munkavédelmi kockázatokra és gyakorlatokra vonatkozó esettanulmányok kutatását. Emellett az ESENER-adatkészlet felhasználásával regresszióelemzéseket végeztek olyan kérdések tesztelésére, amelyek feltárják azokat a tényezőket, amelyek valószínűleg előmozdítják a munkahelyi biztonság és egészségvédelem megfelelő irányítását az oktatási létesítményekben.

A főbb megállapítások kivonását követően egy sor, az oktatási ágazatra vonatkozó szakpolitikai iránymutatást dolgoztak ki a tagállamok és az érintett érdekelt felek általi lehetséges nyomon követés érdekében.

A kutatási eredmények arra engednek következtetni, hogy az oktatási ágazatban határozottabb munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi irányítási válaszlépésekre van szükség. Ez a következtetés számos, az alábbiakban körvonalazott megállapításon alapul, és olyan kérdéseket foglal magában, mint például a munkahelyi biztonság és egészségvédelem irányítására adott válaszlépésekben az országok között és az országokon belül megmutatkozó azonosítható hiányosságok, a váz- és izomrendszeri megbetegedések jelentős kockázata és a pszichoszociális kockázatok az ágazatban, az oktatás digitalizáció miatti átalakulása és a Covid19 folyamatos hatása.

Fő megállapítások

A legfontosabb megállapítások a következők:

- Az ESENER megállapításain keresztül az oktatási ágazat szereplői felismerték, hogy jelentős munkavédelmi kockázatok jellemzik munkakörnyezetüket, különösen olyan pszichoszociális kockázatok, mint például a problémás tanulókkal és szülőkkel való érintkezés szükségessége vagy az időbeli nyomás, valamint a váz- és izomrendszeri megbetegedések kockázata, beleértve a hosszan tartó ülést, az ismétlődő kéz- vagy karmozdulatokat, illetve egyéb kockázati tényezőket, például a hangos zajt stb.
- Az eredmények szerint azonban a kockázatokra vonatkozó tudatosság szintje az egyes létesítmények és országok között eltéréseket mutat, és az oktatási létesítmények jelentős része nincs tisztában azokkal a kockázatokkal, amelyeket a szakértők és a vezető képviselők az ágazatban általánosnak tekintenek.

¹ 89/391/EGK irányelv – A Tanács 89/391/EGK irányelve (1989. június 12.) a munkavállalók munkahelyi biztonságának és egészségvédelmének javítását ösztönző intézkedések bevezetéséről. Az Európai Unió Tanácsa. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A31989L0391>

- A kockázatokra vonatkozó tudatosság szintjének eltérései azonban részben az ágazaton belüli kockázatok súlyosságában mutatkozó különbségekkel magyarázhatók; például a létesítményekben lehetnek vagy hiányozhatnak olyan speciális oktatási egységek, amelyek gépeket vagy vegyi anyagokat stb. használnak, és a felsőfokú oktatásban sokkal kevesebb a problémás diák.
- A Covid19-világjárvány kitörése fokozta a kockázatok szintjét, különösen azokat, amelyek a digitalizációhoz, illetve a váz- és izomrendszeri megbetegedésekhez kapcsolódnak. Ez többek között magában foglalja az online oktatást, amely keretében nagyobb erőfeszítésekre van szükség a tanulók figyelmének felkeltéséhez és produktivitásának ösztönzéséhez, így a munkahelyi stressz szintje is növekszik. A vezetők az iskolabezárásokkal és egyéb intézkedésekkel kapcsolatos döntésekkel elégedetlen szülők is nyomást gyakoroltak.
- Megfelelő erőfeszítéseket tettek a rendszeres kockázatértékelések elvégzésére: a létesítmények 77%-a számolt be erről – ezzel az oktatási ágazat valamivel meghaladja az uniós ágazati átlagot a gyakorlat tekintetében.
- Úgy tűnik azonban, hogy a kockázatértékelések fókuszterülete és hatóköre szempontjából még vannak hiányosságok. Nagyobb hangsúlyt fektetnek a biztonsági és kémiai kockázatokra, még úgy is, hogy a létesítmények elismerik, hogy a fő kockázatok a pszichoszociális kockázatok és a váz- és izomrendszeri megbetegedések jelentik. Ezen túlmenően a digitális eszközök, az otthoni munkavégzés és a bérszámfejtésben nem szereplő személyek gyakran nem tartoznak az ezeket a munkamódszereket alkalmazó létesítmények kockázatértékelésének hatókörébe. Bár az ESENER-felmérést 2019-ben befejezték, úgy tűnik, hogy az oktatási létesítményekben a munkahelyi biztonság és egészségvédelem irányítási rendszere nem volt jól felkészült az oktatási ágazat Covid19 miatti átalakítására.
- Más ágazatokkal összehasonlítva az oktatási ágazat jól teljesített a munkavállalók egészségének előmozdítása tekintetében olyan intézkedések révén, mint az egészséges táplálkozás, a sporttevékenységek, a hátyakorlatok stb. A váz- és izomrendszeri megbetegedésekhez kapcsolódó kockázatok csökkentése révén a munkával töltött élet fenntarthatóságát támogató intézkedések alkalmazása azonban csökkenő tendenciát mutat, ami nincs összhangban az ágazatot érintő fő kockázatokkal.
- Míg a létesítmények több mint fele rendelkezik a munkavállalók hosszú távú betegszabadság utáni munkába való visszatérésének támogatására irányuló eljárásokkal, úgy tűnik, hogy ezek száma csökken azokban az országokban, amelyek kisebb valószínűséggel fogadták el őket – ismételt megjegyzendő, hogy a Covid19 alatti oktatás lehetséges stresszhatásai és következményei kezelését nem helyezik előtérbe.
- Az uniós szociális partnerek hangsúlyozták a korlátozott tanárkínálat és az alkalmazottak megtartásának ágazati problémáit, amelyek részben a munkakörnyezet rossz megítélésének tudhatók be. Ez arra utal, hogy a munkahelyi biztonság és egészségvédelem irányításába való befektetésnek tágabb stratégiai okai vannak, azaz az ágazatot vonzóbbá kell tenni az új és a meglévő alkalmazottak számára.
- Regresszióelemzést használtak azon tényezők azonosítására, amelyek „előre jelezhetik” a helyes munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi irányítási gyakorlatok bevezetését a létesítményekben. Az elemzésekhez több modellt használtak a függő változók (pl. rendszeres kockázatértékelések végzése) és a független változók (pl. létesítmények mérete) közötti kapcsolat tesztelésére. A modellek hasznosak voltak, mivel támpontokat adtak arra vonatkozóan, hogy milyen megközelítésekkel növelhető a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi irányítási gyakorlatok bevezetésének valószínűsége az oktatási létesítményekben, például:
 - Az adatelemzés azt mutatja, hogy a rendszeresen munkahelyi kockázatértékelést végző vállalkozások általában azok, amelyek munkavédelmi képviselőket neveznek ki, és ellenőrzéseken esnek át.
 - Az adatelemzés azt mutatja, hogy a digitalizációs kockázatokkal foglalkozó vállalkozások általában azok, amelyek munkavédelmi képviselőket neveznek ki, és a munkavédelemről rendszeresen tárgyalnak a legfelső vezetés szintjén. Pszichológus vagy foglalkozás-egészségügyi orvos segíthet a pszichoszociális kockázatok azonosításában.

- Az elemzés azt is feltárta, hogy a felettes és a munkavállaló közötti kapcsolatoknak a kockázatértékelésbe való bevonása összefügg a pszichoszociális kockázatok kezelésére irányuló, olyan intézkedések bevezetésével, mint például a döntési jogkör növelése, a konfliktuskezeléssel kapcsolatos képzés, a bizalmas tanácsadás és a munka átszervezésére irányuló intézkedések.

Bevezetés

Az oktatási ágazatról és az ESENER-ről szóló tanulmány főbb elemei

Ez a tanulmány az Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség (EU-OSHA) kutatási megbízásainak részét képezi, amelyek az új és újonnan felmerülő kockázatokról szóló európai vállalati felmérésből (ESENER) és más kiegészítő forrásokból származó megállapításokat felhasználva mélyrehatóan tárják fel az ágazati munkavédelmi tendenciákat és gyakorlatokat (EU-OSHA, 2022a).

E jelentés elkészítéséhez alaposan megvizsgálták az oktatási ágazatot, amely az Eurostat 2021. évi adatai² szerint az uniós munkaerő 7%-át foglalkoztatja, és központi szerepet játszik a hozzáértő és termelékeny munkaerő képzésében és általában a társadalom fejlődésében.

A kutatás keretében különös hangsúly helyeződött az oktatási ágazatot érintő számos fő munkavédelmi kockázatra, például a váz- és izomrendszeri megbetegedésekre, a pszichoszociális kockázatokra, a digitalizációból eredő kockázatokra és a Covid19-világjárvány miatt az otthoni munkavégzésre való közelmúltbeli átállásra.

Amint az a koncepcionális keretről szóló 2. fejezetben kifejtésre került, a tanulmányt több kutatási kérdés vezérelte a kockázattudatosság, a munkahelyi biztonság és egészségvédelem irányítása és a kockázattertelés területén, beleértve a pszichoszociális és a digitalizációs kockázatok kezelését, a munkahelyi biztonság és egészségvédelem irányításának akadályait és mozgatórugóit, valamint a munkavállalói képviselőket és a munkavédelmet.

A tanulmányban több adatelemzési módszert alkalmaztak a főbb munkavédelmi trendek meghatározásához, beleértve az ESENER eredményeinek bivariáns elemzését és a szakirodalmi áttekintést. A projekt öt ország – nevezetesen Dánia, Németország, Írország, Franciaország és Olaszország – munkavédelmi kockázatokról és gyakorlatokról szóló esettanulmányaira vonatkozó kutatást is magában foglalt, amelynek keretében másodelemzést és interjúkat végeztek nemzeti érdekelt felekkel a fő kockázatok és az oktatási ágazat különböző szintjein alkalmazott munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi irányítási gyakorlatok feltárása érdekében.

Ezenfelül logisztikai regresszió használatával a tanulmány számos kutatási kérdéssel foglalkozott, feltárva azokat a tényezőket, amelyek valószínűleg elősegítik a megfelelő munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi irányítást a létesítményekben. Ebben az elemzésben felhasználták a 2019. évi ESENER adatállományából származó, az oktatási ágazatra vonatkozó megállapításokat, beleértve mind a munkavédelemmel kapcsolatos konkrét kérdésekre adott válaszokat, mind az oktatási létesítményekre vonatkozó egyéb háttérinformációkat, mint például az ország elhelyezkedését és méretét.

A főbb megállapításokat az oktatási ágazatra vonatkozó szakpolitikai iránymutatások kidolgozására használták fel, amelyek hasznosak lehetnek a tagállamok általi felülvizsgálathoz, és amelyek a jelentés végén kerültek feltüntetésre.

Az ESENER-ről

Az ESENER az állami és magánlétesítmények széles körű, multinacionális felmérése. ESENER-felmérést 2009-ben, 2014-ben és 2019-ben végeztek.³

Az ESENER Európában kulcsszerepet játszik a munkavédelem nyomon követésében. Az ESENER azáltal, hogy visszajelzéseket gyűjt a létesítményekben „a munkavédelemmel leginkább tisztában lévő személyektől”, egyedülálló betekintést nyújt abba, hogy a munkahelyeken hogyan kezelik ténylegesen az egészségvédelmet és biztonságot. Az ESENER különösen az egészségvédelmi és biztonsági kockázati tényezők jelenlétére, valamint az ezek kezelésére alkalmazott módszerekre és lépésekre vonatkozó információk hiányát pótolja.

Bár az 1980-as évek óta széles körű uniós jogszabályokat vezettek be a munkavédelem javítása érdekében, beleértve a 89/391/EGK keretirányelvet és más támogató irányelveket, e rendelkezések végrehajtása tagállamonként eltérő, bár egyes esetekben ez az elfogadásukban mutatkozó eltéréseknek tudható be, például ágazatok és létesítményméret szerint. Bár az ESENER nem nyújt

² https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_egan2&lang=en

³ ESENER-módszertan: <https://visualisation.osha.europa.eu/esener/en/about-tool>

tájékoztatást a jogi megfelelés mértékéről, jól jelzi a munkavédelmi kötelezettségek teljesítése érdekében tett intézkedéseket, és támogatja a biztonsági kultúrák kialakítását.

A 2019. évi ESENER ráadásul alkalmas arra, hogy az előző hullámmal, a 2014. évi ESENER-felméréssel való összehasonlítás révén Európában a munkahelyi biztonság és egészségvédelem irányításának longitudinális nyomon követését biztosítsa.⁴ Ez az e hullámok keretében alkalmazott megközelítések következetessége miatt lehetséges, beleértve a következőket:

- nagyrészt egységes felmérési kérdéssort alkalmaztak;
- létesítményenként egyetlen válaszadót kérdeztek – azaz „a munkavédelemmel leginkább tisztában lévő személyt”;
- legalább öt alkalmazottat foglalkoztató létesítményeket vettek be a mintába; és
- az ágazatok egységes csoportját fedték le, NACE Rev. 2. ágazatok, A-S. Minden tevékenységi ágazat, kivéve a háztartásokat (NACE T) és a területen kívüli szervezeteket (NACE U).

Főbb elemek

A jelentés fennmaradó része a következőképpen épül fel:

- **2. fejezet: Koncepcionális keret** meghatározza a tanulmány keretében alkalmazott megközelítést, a vizsgálat fő területeit és az ESENER oktatási ágazathoz kapcsolódó adatainak néhány fő jellemzőjét.
- **3. fejezet: Szakirodalmi áttekintés** áttekintést nyújt az oktatási ágazat munkakörnyezetéről és az oktatási ágazatban korábban dokumentált főbb munkavédelmi kockázatokról, beleértve az olyan pszichoszociális kockázatokat, mint a munkaszervezés és a munkakör tartalma, az ergonómiai tényezők, a zaj stb.
- **4. fejezet: Munkavédelmi kockázatok az oktatási ágazatban** rávilágít az oktatási létesítményekben dolgozó alkalmazottak legalább egy részét érintő kockázatok típusára és mértékére, beleértve a biztonsági, ergonómiai, kémiai és pszichoszociális kockázatokat.
- **5. fejezet: A munkahelyi biztonság és egészségvédelem irányítása és kockázatértékelés az oktatási ágazatban** megvizsgálja az oktatási ágazat kockázatértékeléssel kapcsolatos megközelítését, a munkavédelem iránti elkötelezettség szintjét, a munkavédelem nyomon követésének megközelítését, a munkavállalók egészségvédelmének irányítására alkalmazott módszereket és a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi tanácsadás igénybevételét.
- **6. fejezet: Pszichoszociális kockázatok és digitalizáció** megvizsgálja a pszichoszociális kockázatok kezelésének az oktatási ágazat általi prioritását, az e kockázatok kezelése érdekében hozott intézkedések meglétét, a munkahelyi digitalizációs trendeket és ezek figyelembevételét a munkahelyi biztonság és egészségvédelem irányításának összefüggésében.
- **7. fejezet: A munkavédelmi kockázatkezelés mozgatórugói és akadályai az oktatási ágazatban** azokra a szempontokra összpontosít, amelyek ösztönözhetik vagy visszatartják az oktatási létesítményeket munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi feladataik ellátásában.
- **8. fejezet: A munkavállalók képviselője a munkavédelem területén az oktatási ágazatban** azt vizsgálja, hogy milyen szerepet játszik a munkavállalók bevonása a munkahelyi biztonság és egészségvédelem irányításába az oktatási ágazatban, és hogyan valósul meg a gyakorlatban.
- **9. fejezet: Következtetések és szakpolitikai iránymutatások** áttekintést nyújt a főbb megállapításokról, valamint néhány iránymutatást ad a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi politika és irányítás azon területeiről, amelyek megerősítése hozzájárulhatna a jobb eredmények eléréséhez az oktatási ágazatban.

⁴ Az első hullám, a 2009. évi ESENER keretében alkalmazott megközelítés esetében kulcsfontosságú különbségek vannak. Bár a lefedett munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi témák hasonlóak voltak, az alkalmazott kérdéseket eltérően fogalmazták meg. A 2009. évi ESENER keretében két felmérési interjúra került sor: az egyiket a munkahelyi biztonságért és egészségvédelemért felelős legmagasabb rangú személlyel, a másikat pedig a munkavállalók munkahelyi biztonsággal és egészségvédelemmel foglalkozó képviselőjével végezték. Legalább 10 alkalmazottat foglalkoztató létesítményekkel készítettek interjút. B-S NACE-ágazatokat fedtek le.

Az Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség (EU-OSHA)

hozzájárul, hogy Európa olyan helyé váljon, ahol biztonságosabb, egészségesebb és eredményesebb a munka. Az Ügynökség megbízható, kiegyensúlyozott és elfogulatlan biztonsági és egészségvédelmi információk kutatásával, kidolgozásával és terjesztésével, továbbá páneurópai figyelemfelhívó kampányok szervezésével foglalkozik. Az Európai Unió által 1996-ban alapított, bilbaói (Spanyolország) székhelyű ügynökség az Európai Bizottság, a tagállamok kormányai, a munkáltatói és munkavállalói szervezetek képviselői, valamint az EU-27 tagállamok mindegyikéből és azokon kívülről származó vezető szakértők számára biztosít közös fórumot.

Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség

48003 - Bilbao, Spanyolország

E-mail: information@osha.europa.eu

<https://osha.europa.eu>